

Behörighet och statsbidrag
Kristian Green
kristian.green@socialstyrelsen.se

Socialdepartementet

Redovisning av 2023 års statsbidrag för verksamhet i regionala cancercentrum (S2022/04810)

Sammanfattning

Socialstyrelsen har sedan 2019 haft i uppdrag att fördela statsbidrag för fortsatt arbete med regionala cancercentrum (RCC). Syftet med statsbidraget är att genom RCC öka vårdkvalitet, förbättra vårdresultaten och använda hälso- och sjukvårdens resurser mer effektivt. Socialstyrelsen har under 2023 betalat ut 12,5 miljoner kronor vardera till sex regionala cancercentrum. Totalt uppgår utbetalt belopp till 73,5 miljoner kronor.

Bidragsmottagarna redovisar att de har använt hela statsbidraget, och inga medel ska återbetalas. Lönekostnaderna fortsätter att vara den största kostnadsposten.

Cancercentrumen har i hög eller ganska hög utsträckning arbetat inom alla de tio prioriterade områden som regleras i 4§ i förordning 2019:7.

Cancercentrumen har framförallt arbetat inom områdena *Ett mer effektivt arbete med att förebygga cancer och upptäcka cancer tidigt* och *Bättre rehabilitering, uppföljning och palliativ vård*.

Samtliga cancercentrum bedömer att de i hög eller ganska hög utsträckning har bedrivit arbetet under 2023 enligt plan och uppnått förväntade resultat. Det är en liten ökning jämfört med centrumens bedömning föregående år.

Socialstyrelsen har granskat bidragsmottagarnas användning av statsbidraget och bedömer att mottagarna har använt medlen i enlighet med statsbidragets villkor samt att statsbidraget har bidragit till att öka vårdkvaliteten.

Bakgrund

Socialstyrelsen har sedan 2019 fördelat, administrerat och följt upp medel enligt förordningen (2019:7) om statsbidrag för verksamhet i regionala cancercentrum (RCC)¹. Socialstyrelsen hade i uppdrag att fördela och betala ut 73,5 miljoner kronor för fortsatt arbete med RCC under 2023, i enlighet med den nämnda förordningen och regleringsbrevet för budgetår 2023².

Syftet med statsbidraget är att främja regionernas arbete i de regionala cancercentrumen med att öka vårdkvalitet och förbättra vårdresultaten samt att använda hälso- och sjukvårdens resurser mer effektivt. Medlen fördelas lika mellan de sex regionala cancercentrumen.

Enligt förordningen ska Socialstyrelsen senast den 30 september varje år lämna en samlad redovisning till regeringen av de bidrag som har lämnats enligt förordningen under föregående år. Redovisningen ska innehålla uppgifter om vilka RCC som har fått bidrag och vad bidragen har använts till.

Socialstyrelsen har också enligt förordningen i uppgift att sedan 2019 vartannat år redovisa en analys av verksamheten vid cancercentrumen samt lämna förslag om hur verksamheten kan utvecklas. Socialstyrelsens analys av verksamheten, inklusive utvecklingsförslag, redovisas i en separat rapport i september 2025.

Socialstyrelsen fördelade 73,5 miljoner

Socialstyrelsen hade i uppdrag att fördela 73,5 miljoner kronor för fortsatt arbete med de regionala cancercentrumen under 2023. Ansökan utlystes den 16 januari 2023 och samtliga regionala cancercentrum inkom med en ansökan. Medlen fördelades lika mellan de sex cancercentrumen. Beslut om fördelning fattades den 28 mars 2023.

Underlag till redovisningen

Mottagarna av statsbidraget är skyldiga att återrapportera hur de har använt medlen vid den tidpunkt som myndigheten anger. I januari 2023 skickade Socialstyrelsen ett webbaserat formulär för återrapportering till mottagarna, som skulle besvaras senast den 17 februari. Samtliga regionala cancercentrum har återrapporterat till Socialstyrelsen. Det är organisationernas återrapporter som bildar underlag till denna redovisning.

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20197-om-statsbidrag-for-verksamhet_sfs-2019-7

² Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Bidrag till folkhälsa och sjukvård anslag 1:6 ap. 41 (S2023/03139 (delvis), S2023/03266)

Resultat av 2023 års uppföljning

Samtliga bidragsmottagare har använt hela sitt statsbidrag, se [Tabell 1](#). Statsbidraget har i huvudsak finansierat lönekostnader (72 procent) och köp av tjänster, material och hyrd utrustning (23 procent), se Bilaga 1 [Tabell 3](#). Jämfört med 2022 har lönekostnaderna minskat medan köp av tjänster, material och hyrd utrustning har ökat marginellt.

Tabell 1. Fördelning och förbrukning av Regionala cancercentrums verksamhet under 2023

Mottagare	Beviljade medel (kr)	Andel förbrukade medel (%)
Norra sjukvårdsregionförbundet	12 250 000	100
Region Skåne	12 250 000	100
Region Stockholm	12 250 000	100
Region Uppsala	12 250 000	100
Region Östergötland	12 250 000	100
Västra Götalandsregionen	12 250 000	100
Summa	73 500 000	100

Källa: Mottagarnas åiterrapportering till Socialstyrelsen 2023

Enligt förordningen ska de regionala cancercentrumen redogöra för verksamheten inom tio prioriterade områden som beskriver hur vårdkvaliteten har främjats och bidragit till förbättrade vårdresultat samt effektiv resursanvändning i hälso- och sjukvården. Mottagarna har själva tagit ställning till hur de bedömer att den egna verksamheten har bedrivits, enligt en femgradig skala där 1 står för låg utsträckning och 5 för hög utsträckning. [Tabell 5](#) visar de regionala cancercentrums verksamhetsinriktning under 2023.

De flesta cancercentrum har arbetat i hög eller ganska hög utsträckning med de flesta prioriterade områden, framförallt med *Ett mer effektivt arbete med att förebygga cancer och upptäcka cancer tidigt* och *Bättre rehabilitering, uppföljning och palliativ vård*. Det område som cancercentrumen har arbetat i lägst utsträckning med är *Bättre förutsättningar för klinisk cancerforskning och innovation*.

Ett mer effektivt arbete med att förebygga cancer och upptäcka cancer tidigt

Samtliga regionala cancercentrum har arbetat i hög eller ganska hög utsträckning med området *ett mer effektivt arbete för att förebygga och upptäcka cancer tidigt*. De flesta cancercentrum har med hjälp av statsbidraget finansierat projekt- eller processledare som driver utvecklingsarbetet.

Cancercentrumen har haft fokus på fortsatt arbete för ökad screening av bröst-, livmoderhals- och tjock- och ändtarmscancer samt introduktion av andra metoder för tidig upptäckt av bland annat hudcancer genom teledermatoskopi. Nationella arbetsgruppen för tidig upptäckt, där samtliga RCC ingår, har arbetat med tidigt upptäckt ur ett primärvårdsperspektiv.

Folkhälsoarbetet har varit mycket viktigt för att kunna förebygga förekomsten av cancer och har i första hand fokuserat på sambandet mellan tobak och alkohol och en ökad risk för cancer. Detta arbete har bland annat bedrivits med hjälp av hälsoinformatörer.

Bättre rehabilitering, uppföljning och palliativ vård

Samtliga regionala cancercentrum har haft verksamhet inom rehabilitering, uppföljning och palliativ vård under 2023. De har fortsatt att arbeta för implementering av *Nationellt vårdprogrammet för cancerrehabilitering för vuxna* samt *Nationella vårdprogrammet för palliativ vård* (för både barn och vuxna) i regionerna. Prioriterad verksamhet har bland annat varit att införa användning av *Min vårdplan* och hälsoskattningsverktyg samt kompetenshöjande insatser och patientsamverkan. Hälsoskattning för cancerrehabilitering innebär att patienten själv får skatta sitt mående och sina behov av rehabilitering i olika faser. Skattningsresultatet blir underlag till en individuell rehabiliteringsplan som ingår i patientens skriftliga vårdplan, *Min Vårdplan*.

Mer sammanhållna vårdprocesser där endast medicinskt motiverande väntetider förekommer

De flesta cancercentrum har i hög grad arbetat med området mer sammanhållna vårdprocesser. De har bland annat bidragit till att kvalitetssäkrad data om väntetider i vården finns tillgänglig genom att tillhandahålla register och IT-plattformar, samt tagit fram manualer och utbildning för den personal som ska använda verktygen. RCC har också lagt mycket fokus på att stödja vården genom processledningsutveckling. Här handlar det om utbildnings- och nätverkstillfällen för regionala processledare och avstämningar med sjukvårdschefer med syfte att öka processledarkompetensen inom respektive sjukvårdsregion.

En mer välfungerande kompetensförsörjning

De regionala cancercentrumen bidrar till en välfungerande kompetensförsörjning genom att tillhandahålla en stor mängd utbildningstillfällen inom områden som exempelvis bemötande, palliativ vård samt diagnosspecifik diagnostik, behandling och rehabilitering. Detta omfattar både fysiska föreläsningar, deltagande i konferenser och digitala föreläsningar, men även framtagande av webbutbildningar som deltagarna kan gå igenom i sin egen takt. Några RCC ser en ökad efterfrågan av digitala utbildningsformer.

En mer effektiv kunskapsstyrning

De regionala cancercentrumen har i uppdrag att tillsammans med sjukvårdsregionerna verka för en mer jämlik och kunskapsstyrd cancervård. En central del i uppdraget är att utveckla nationella kunskapsstöd. Det innebär bland annat att samtliga regionala cancercentrum är delaktiga i att ta fram nationella vårdprogram. Registercentrumfunktionerna för de nationella kvalitetsregistren är fördelade mellan olika regionala cancercentrum. Den tekniska utvecklingen av kvalitetsregistren delfinansieras och leds av de regionala cancercentrumen, som också bidrar med stöd för att leverera data från flera kvalitetsregister inom cancerområdet till Vården i Siffror.

Under 2023 har cancercentrumen fortsatt arbetet med att utveckla och revidera nationella kunskapsstöd inom till exempel *standardiserade vårdförlopp*, *regimbiblioteket* och *individuell patientöversikt*. De flesta RCC har hållit regiondagar, dialogmöten och utbildningar för att sprida resultaten av den kunskapsstyrning som har tagits fram.

Goda metoder för att samla och sprida fördjupad patientinformation om cancer

Under 2023 har de regionala cancercentrumen fortsatt sitt arbete med att tillgängliggöra och sprida patientinformation som ska komma vårdpersonal, patienter och anhöriga tillgodo. Cancercentrumen har fortsatt ta fram informationstexter till *Min vårdplan cancer* som har publicerats på webben och på 1177. Vid tiden för åiterrapporteringen av statsbidraget i januari 2024 fanns en nationell *Min vårdplan* publicerad för 18 cancerdiagnoser.

En mer effektiv och ändamålsenlig ledning och styrning av cancervården

De regionala cancercentrumen har under 2023 arbetat utifrån uppsatta mål inom *Nationellt programområde Cancersjukdomar* och samverkat med övriga nationella och regionala programområden inom områden som är

gränsöverskridande, bland annat *Äldres hälsa och Levnadsvanor*. Samtliga regionala cancercentrum har under året samverkat på olika sätt med ledningsfunktionerna för vårdgivarna inom cancerområdet.

Cancercentrumen tillhandahåller underlag till regionernas styrgrupper för att bidra till att de fattar beslut om cancervårdens styrning och ledning som utgår från bästa tillgängliga kunskap och evidens.

En stärkt ställning för cancerpatienter och ett förbättrat stöd till närstående

De regionala cancercentrumen rapporterar att patient- och närståendemedverkan genomsyrar mycket av centrumens arbete, och utöver patient- och närståendområdet finns de framför allt med i de sjukvårdsregionala vårdprocessgrupperna, de nationella vårdprogramgrupperna och sjuksköterskenätverken.

Under 2023 har cancercentrumen fortsatt sitt arbete med utveckling av flera funktioner och verktyg med syfte att bidra till en stärkt ställning för cancerpatienter och ett förbättrat stöd till anhöriga. De har arbetat aktivt med att implementera systemen med *Min vårdplan* och kontaktsjuksköterska i cancervården.

Bättre förutsättningar för klinisk cancerforskning och innovation

De regionala cancercentrumens uppdrag inom forskningsområdet är bland annat att stärka klinisk cancerforskning för att vetenskapliga framsteg snabbt ska komma cancerpatienter till del. Det sker bland annat genom att

- Fortsätta utveckla och bidra med data till den nationella studiedatabasen *Cancerstudier i Sverige*.
- Bidra med metodstöd till forskningsprojekt.
- Bidra med ekonomiskt stöd till forskningsprojekt.

En stärkt cancervård för barn och unga

De regionala cancercentrumen har fortsatt sitt arbete med att utveckla och stärka barncancervården i regionerna, exempelvis systemet med kontaktsjuksköterskor som har ansvar för samordningen av insatser kring individer och införandet av *Min vårdplan barncancer*. Cancercentrumen har också fortsatt stödja utvecklingen av en fungerande hemsjukvård, inklusive palliativ vård.

Cancercentrumen har under året arbetat med att förstärka verksamheter för långtidsuppföljning efter barncancer, samt för att utveckla en välfungerande överlämning mellan barn- och vuxenvård och samverkan mellan olika vårdformer. Enligt en gemensam basstandard för uppföljningsmottagningar i Sverige ska tidigare barncancerpatienter, vid 18 års ålder, ha kännedom om uppföljningsmottagningen för vuxna och remitteras dit för ett besök vid 25 års ålder. Vid besöket på vuxenmottagningen ska en genomgång av tidigare barncancerdiagnos göras och individen få en rekommendation av lämplig uppföljning. Uppföljning kan gälla neurokognition, andra organfunktioner eller vara av psykosocial karaktär.

Organisationernas kommentarer på det egna resultatet

Mot bakgrund av målen i förordningen ombads regionerna att själva ta ställning till hur de bedömer att den egna verksamheten bedrivits enligt en femgradig skala där siffran 1 står för låg utsträckning och 5 för hög utsträckning.

Av tabellen nedan framgår att samtliga regionala cancercentrum anser att de bedrivit sitt arbete enligt plan i ansökan och har uppnått förväntade resultat. Begränsande faktorer har framför allt varit brist på personal med rätt kompetens. Även olika IT-relaterade brister (så som stabilitet, användarvänlighet, systemarkitektur, informatik och IT-personalresurser) förekommer.

Tabell 2. Självsfattning av genomförd verksamhet

Verksamhet finansierad av statsbidraget har ...	Antal organisationer som svarat 4 eller 5 på den femgradiga skalan (N=6)
... bedrivits enligt plan	6
... uppnått förväntade resultat	6

Källa: Mottagarnas återrapportering till Socialstyrelsen 2023

Mottagarna är nöjda med bidraget

I återrapporteringsformuläret ombads mottagarna att lämna eventuella synpunkter på statsbidraget och ge förslag på hur statsbidraget skulle kunna fungera bättre. De regionala cancercentrumen rapporterar att statsbidraget är en förutsättning för att de ska kunna verka inom samtliga områden som ingår i den nationella cancerstrategin och regeringens långsiktiga inriktning för cancervården. Likt föregående år framför de regionala cancercentrumen önskemål om att kunna föra över en del av statsbidraget över årsskiftet, för att få en ökad flexibilitet i sin planering.

Socialstyrelsens kommentarer

Socialstyrelsen har följt upp och granskat bidragsmottagarnas användning av statsbidraget. Myndigheten bedömer att mottagarna har använt medlen i enlighet med statsbidragets villkor och att statsbidraget har bidragit till att öka vårdkvaliteten, förbättra vårdresultaten och använda hälso- och sjukvårdens resurser mer effektivt. Socialstyrelsens bedömning baseras på att

- Samtliga medel har förbrukats och Socialstyrelsen har inte behövt inleda något återkravsärende på grund av felaktig användning.
- En majoritet av landets sex RCC rapporterar att de i hög eller ganska utsträckning arbetat med 9 av 10 områden som prioriteras i bidragets förordning.
- Samtliga cancercentrum uppger att de har i hög eller ganska utsträckning bedrivit arbete enligt plan i ansökan och har uppnått förväntade resultat.

Alla de regionala cancercentrumen lyfter olika aktiviteter som den mest effektiva eller viktigaste för att nå sina resultat. Socialstyrelsen tolkar det som ett resultat av att det finns många prioriterade områden som cancercentrumen kan arbeta med i olika utsträckning och gör följande observationer:

1. De aktiviteter som omnämns följer väl eller mycket väl centrumens ansökan, statsbidragets syfte och prioriterade områden.
2. Ett genomgående tema hos flera mottagares rapportering är det förebyggande arbetet.

Socialstyrelsen ska redovisa hur myndighetens verksamhet bidrar till genomförandet av Agenda 2030 som beslutades av FN:s generalförsamling 2015. Uppdraget att fördela och följa upp statsbidraget för fortsatt verksamhet i regionala cancercentrum har en tydlig koppling till mål 3.8 Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.

Socialstyrelsen bedömer även att statsbidraget beaktar barnrättsperspektivet. Dels genom att RCC har som uppgift att stödja cancervården i sjukvårdsregionerna i att beakta barnets behov och rättigheter som patienter, genom exempelvis systemet med kontaktsjuksköterskor, och dels genom stöd till barn som anhöriga genom insatser för psykosocialt stöd.

Bilaga 1: Sammanställning av användningen av statsbidraget

Tabell 3. Mottagarnas ekonomiska redovisning (kostnadsposter)

Kostnadsposter som andel av mottagarnas bidrag.

Mottagare	Löne- kostnader (%)	Köp av tjänster, material, hyrd utrustning (%)	Lokal- hyra (%)	Resor, kost och logi (%)	Tryck- saker (%)	Annons- ering och marknads- föring (%)	Admini- stration (%)	Utrust- ning (%)	Oförbrukade medel (%)
Region Skåne	91	5	0	2	0	1	0	0	0
Västra Götalandsregionen	35	63	0	1	0	0	0	0	0
Region Östergötland	97	2	0	1	0	0	0	0	0
Region Stockholm	93	2	0	1	2	1	2	0	0
Norra sjukvårdsregion- förbundet	83	13	0	4	0	0	0	0	0
Region Uppsala	35	54	11	0	0	1	0	0	0
Totalt (% fördelning)	72	23	2	2	0,5	0,3	0,3	0	0

Källa: Mottagarnas återrapportering till Socialstyrelsen 2023

Tabell 4. Statsbidragets utveckling sedan 2019

Bidragsår	Bidrag att fördela (kr)	Beviljat belopp per RCC	Använt belopp (%)	Antal mottagare
2019	48 000 000	8 000 000	100	6
2020	48 000 000	8 000 000	98	6
2021	78 000 000	13 000 000	100	6
2022	73 500 000	12 250 000	100	6
2023	73 500 000	12 250 000	100	6

Källa: Mottagarnas återrapportering till Socialstyrelsen 2019–2023

Bilaga 2: Övriga tabeller

Tabell 5. Regionala cancercentrums aktiviteter inom olika verksamhetsområden

Område enligt 4§ i förordning 2019:7	2023 Antal organisationer som svarat 4 eller 5* (N=6)	2022 Antal organisationer som svarat 4 eller 5* (N=6)
Ett mer effektivt arbete med att förebygga cancer och upptäcka cancer tidigt	6	6
Bättre rehabilitering, uppföljning och palliativ vård	6	6
Mer sammanhållna vårdprocesser där endast medicinskt motiverande väntetider förekommer	5	5
En mer välfungerande kompetensförsörjning	5	5
En mer effektiv kunskapsstyrning	4	6
Goda metoder för att samla och sprida fördjupad patientinformation om cancer	6	5
En mer effektiv och ändamålsenlig ledning och styrning av cancer vården	4	5
En stärkt ställning för cancerpatienter och ett förbättrat stöd till närstående	5	6
Bättre förutsättningar för klinisk cancerforskning och innovation	3	3
En stärkt cancer vård för barn och unga	5	4

Källa: Mottagarnas återrapportering till Socialstyrelsen 2023

*På en femgradig skala.